

Dirck Scholl – een biografische schets

Laura J. Meilink-Hoedemaker

Dirck Scholl werd in 1641 in Brielle geboren als oudste van zes kinderen. Twee daarvan zouden jong overlijden. Zijn vader Jan Scholl bespeelde in Brielle een primitief klokkenspel en was daar herbergier. Hij heeft samen met de plaatselijke organist zijn zoons Dirck en de 9 jaar jongere Cornelis Scholl opgeleid tot musicus. Brielle deed mee in de vaart der volkeren - lees: steden - door in 1660 een nieuw klokkenspel aan te schaffen bij de Amsterdamse klokkengieter François Hemony. Zo heeft de toen 19-jarige Dirck er met zijn neus bovenop gestaan toen Hemony samen met Jan Scholl het klokkenspel installeerde in de Brielse Catharijnetoren.

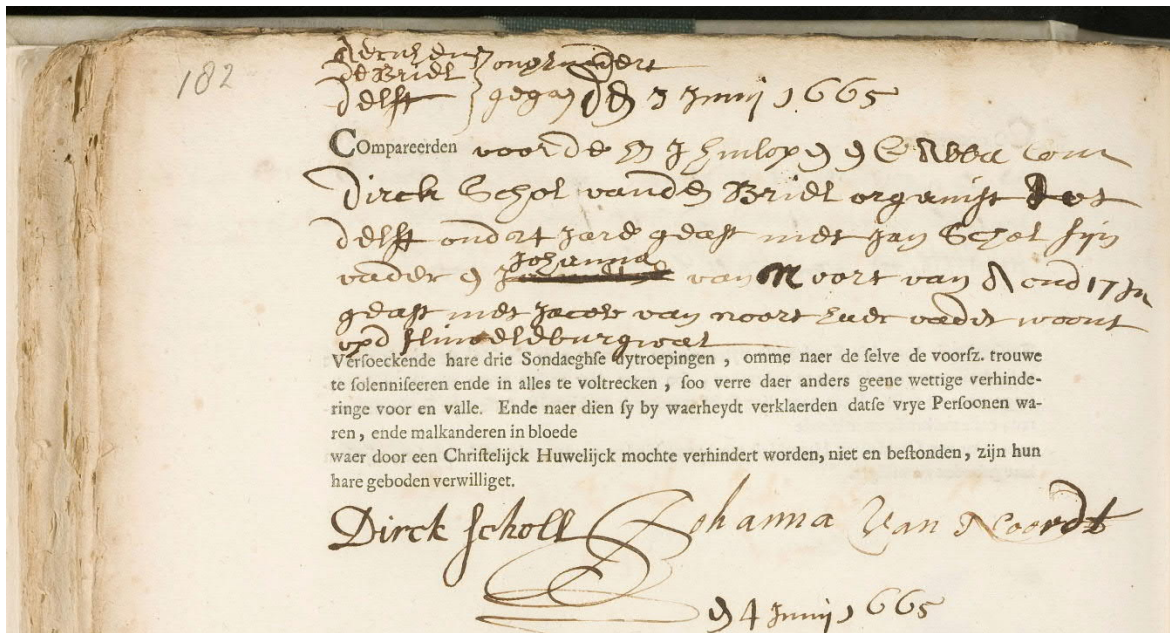
Een jaar later was Dirck voldoende toegerust om in Arnhem de gecombineerde baan van organist en klokkenist te verwerven, na een vergelijkend examen onder vier kandidaten. Daar hing een al wat ouder klokkenspel van dezelfde gieter Hemony. Scholl kreeg een contract voor zes jaar aangeboden met een boetebeding, d.w.z. een afkoopsom bij eerder vertrek.

Sinds 1660 hingen de Hemony-klokken in Brielle in de Oostelijke torenopening.

François Hemony had in 1660 ook klokkenspellen afgeleverd in Delft en Rotterdam, waarbij telkens Jan Scholl als keurmeester betrokken werd. En Jan nam zijn collega/zoon Dirck uit Arnhem bij die gelegenheden mee. Zo moet het contact met Delft zijn ontstaan, waar Dirck eind 1664 zonder enige vorm van selectie werd benaderd om de ziekelijke organist van de Nieuwe Kerk op te volgen. Min of meer toevallig overleed in diezelfde periode Delfts tweede klokkenist, zodat Dirck Scholl in beide functies rolde, al kon hij zich pas per 1 februari 1665 in Delft vestigen, nadat hij zich in Arnhem had uitgekocht.

Het ligt voor de hand dat de Schollen ook in Amsterdam kwamen waar Hemony zijn gieterij had en de belangrijkste torens van nieuwe carillons had voorzien. Zo moet hij daar zijn aanstaande bruid Johanna van Noordt hebben ontmoet, de 17-jarige dochter van de organist van de Amsterdamse Oude Kerk. Zij trouwden in de zomer van 1665. Helaas kwam het niet van kinderen krijgen, omdat de jonge Johanna in 1666 aan de pest overleed. Er moest een inventaris worden opgemaakt. Het stel had zich in de schulden gestoken om in Delft een huishouding op te zetten en een carrière te starten. De boedel bevatte enkele kostbare muziekinstrumenten. De schulden vertegenwoordigden bij elkaar opgeteld een compleet jaarsalaris.

Stadsarchief Amsterdam 4 juni 1665 – Ondertrouw Dirck Scholl en Johanna van Noordt

De werkzaamheden in Delft gingen gewoon door voor de jonge weduwnaar: van dag tot dag op de klokken, van week tot week op het orgel en van maand tot maand op het automatisch torenspeelwerk. En naast een lespraktijk aan huis en musiceren in verenigingsverband ging Dirck verder met componeren. Zijn eerste bundel muziekstukken, die in Arnhem al in handschrift gereed gekomen was, liet hij in 1669 in Delft drukken. Men kan spreken van uitgaven in eigen beheer, want Dirck Scholl deed het zetwerk zelf. Ook de verkoop hield hij in eigen hand. Hij adverteerde in de landelijke Oprechte Haerlemse Courant en had in het gehele land een netwerk van verkoopadressen, meest collega-organisten. Zo ontstonden in de periode van 1669 tot in de jaren tachtig tien bundels met kamermuziek.

Advertentie van Dirck Scholl in de Oprechte Haerlemse Courant van 1 december 1678

Dircks broer Cornelis was intussen ook een all round musicus geworden en had een organisten baan in Den Haag. De broers zagen elkaar daar regelmatig en ontmoetten daar twee zusjes van der Heck, met wie ze op dezelfde dag in 1678 in Den Haag trouwden. Nu leek het lot gunstiger gezind: Dirck en Jacoba kregen vier kinderen. Maar elf jaar later overleed Jacoba en waren er nog maar twee kleuters in leven. Alleen de jongste van hen, Hubertus, werd volwassen.

Cornelis Scholl kon in 1687 in Delft de post van de organist van de Oude kerk overnemen en werd naast Dirck tweede klokkenist. Ongetwijfeld heeft Dirck in deze benoeming bemiddeld, want er is geen sprake geweest van een procedure of proefspel.

Hubertus Scholl werd door zijn vader Dirck en zijn oom Cornelis opgeleid, zodat hij in 1709 als reserve organist en klokkenist kon worden benoemd, zonder tractement maar met het recht te zijner tijd zijn vader en oom op te volgen. Dat was een initiatief van het stadsbestuur. In 1726 leek het erop dat Hubertus zou moeten inspringen. Voor Dirck en Cornelis - 85 respectievelijk 76 jaar oud - werd het bezwaarlijk de toren van de Nieuwe Kerk te beklimmen. Maar Hubertus wilde nog niet instappen, zolang hij dat zonder tractement moest doen. En zolang zijn vader leefde was dat het geval. Daar hadden ze geen van allen rekening mee gehouden. De oude Dirck was wel zo goed om dan toch drie maal in twee weken de klokken te bespelen. Hij overleed een half jaar later, 86 jaar oud. Cornelis deed het wat kalmer aan en overleed in 1733, in de leeftijd van 83 jaar.

Bladzijde uit het Ledenboek van het Arnhemse muziekgezelschap Cecilia

Dirck Scholl was wat onstuimig van karakter en niet altijd even diplomatiek. In Arnhem voerde hij de lijfspreuk “Is liefde dronckenschap, so ben ik selde nuchter”. Over de muzikale prestaties van een collega in Den Haag schreef hij eind jaren tachtig: “dat lijkt wel klokken moorden”. En over de muziek op het speelwerk in Den Haag liet hij via een advertentie in de Oprechte Haerlemse Courant van 25 oktober 1718 weten dat hij het werk van zijn collega broddelwerk vond.

Maar ook kan worden opgemerkt dat de familie Scholl hechte onderlinge banden had. De Brielse zusjes Scholl hebben ook in Delft gewoond. Als ooms en tantes traden de Schollen in elkaars gezinnen op als doopgetuigen. En uit de keuringen van klokken en orgels waarbij Dirck Scholl betrokken was, kan men afleiden dat hij beschikte over een groot professioneel netwerk.